

• готовність надати енергоменеджерів (енергоменеджерам) базове технічне обладнання.

Для створення та функціонування системи енергоменеджменту потрібно чимало зобов'язань, рішень, ноу-хау, ресурсів та доброї волі. Тому важливим є адміністративні та організаційні заходи, необхідні для забезпечення повної функціональності енергоменеджменту [5]. Чим кращими є рамкові умови, тим вищими будуть робочі характеристики енергоменеджменту, й тим успішніше виявлятиметься потенціал енергозбереження й тим ефективнішими будуть вжиті заходи з енергозбереження. Для максимально можливого скорочення витрат на енергію слід створити якнайкращі рамкові умови й підтримати зусилля та діяльність на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Енергетичний менеджмент в територіальних громадах. URL: [http://www.eeib.org.ua/files/training_documents/Energy_Management_in Municipalities Part I ukr.pdf](http://www.eeib.org.ua/files/training_documents/Energy_Management_in_Municipalities_Part_I_ukr.pdf)
2. Муніципальна енергетична реформа в Україні. Київ, 2017. 129 с.
3. Іншеков Є.М., Нікітін Є.Є., Тарновський М.В., Чернявський А.В. Посібник з муніципального енергетичного менеджменту. Київ: Поліграф плюс, 2014. 238 с.
4. Платформа з енергоефективності. URL: <https://eeplatform.org.ua>
5. Кулик Т. П. Механізми забезпечення сталого енергетичного розвитку самоврядних територіальних одиниць у контексті енергетичної безпеки України [Текст] / Тетяна Павлівна Кулик, Уляна Ярославівна Андрусів // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 1. – С. 45-50.

УДК:332.1:330

КОНЦЕПТУАЛЬНА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ УРБАНІЗОВАНИХ СИСТЕМ

Лисяк Н. М., Олексюк Г. В

Інститут регіональних досліджень ім.М.І.Долішнього НАН України

Національний університет «Львівська політехніка»

e-mail: natali.bila@gmail.com, h_oleksyk@ukr.net

тел. 067-314-61-30

В умовах динамічних процесів урбанізації, адміністративної реформи в Україні постає низка проблем та задач для покращення урбаністичної політики в державі, зокрема: реформування та розвитку систем громадського

транспорту, екологізації та гуманізації середовища, покращення умов і рівня життя населення. Особливо актуальною для вирішення є проблема формування фінансової основи міст, ефективних зв'язків між містами та оточенням, досягнення фінансово-економічних ефектів від їх поєднання у спільні соціально-економічні та просторові структури.

Метою статті є обґрунтувати концептуальну фінансову модель урбанізованих систем, яка б враховувала нові умови і тенденції у розвитку міст України, пов'язані з інтенсифікацією агломераційних процесів, що дає можливість ефективного співробітництва громад для вирішення складних завдань просторового і соціально-економічного розвитку, розкрити шанси міст щодо формування бюджетної політики в умовах агломераційних утворень.

Законодавчі основи формування фінансових ресурсів урбанізованих систем визначені в:

- Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року затвердженого Постановою Кабінету міністрів України від 12 вересня 2018 року № 733, де приділено увагу міським агломераціям як можливим точкам економічного зростання і зазначено необхідність *«врегулювання на законодавчому рівні організаційно-правових засад формування міських агломерацій»* [1];

- законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» [2] передбачається реформування системи просторового планування розвитку населених пунктів, перенесення на місцевий рівень можливості для міст самостійно визначати власні пріоритети розвитку відповідно до наявних ресурсів та економічного потенціалу співрозмірно до економічних, соціальних і екологічних потреб;

- законами України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» №157-УІІ від 05.02.2015 р., «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст республіканського Автономної республіки Крим, обласного значення» №2379-УІІ від 03. 04. 2018 р. удосконалюється механізм трансфертів (розподіл фінансових ресурсів) з урахуванням фактичної чисельності населення об'єднаних громад, вирівнюються доходи на душу населення і відповідно видатки на задоволення потреб [3].

Містам доведеться пристосовувати свою соціальну і матеріальну інфраструктуру до потреб і вимог населення, які змінюються під впливом часу, технічного прогресу та інновацій, соціальних норм споживання, екологічних проблем, проблем пов'язаних із надмірною щільністю населення. Для прикладу, видатки на освіту невпинно зростають попри стрімке старіння населення, що потребує більше витрат на охорону здоров'я. Поряд з цим економічна вартість населених пунктів втрачає свій потенціал внаслідок негативних екологічних чинників, забруднення земель, води,

вичерпання невідновних природних ресурсів, неефективної та надмірної щільності міської забудови.

При обґрунтуванні концептуальної фінансово-економічної моделі доцільно виділити три рівні територіальних утворень – міста і об'єднані територіальні громади, міські агломерації, урбанізовану систему. Розглянемо особливості формування фінансово-економічної моделі на кожному рівні:

Міста, об'єднані територіальні громади (ОТГ) – є первинним суб'єктом місцевого самоврядування в Україні, можуть об'єднуватися в одну міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування. Фінансовою основою є бюджети міст та територіальних громад, розроблені, затверджені та підлягають виконанню відповідно до норм податкового та бюджетного законодавства. Доходи бюджету міста та територіальних громад включають: податкові надходження; міжбюджетні трансферти; цільові програми; запозичення внутрішні та зовнішні; зовнішні інвестиційні та кредитні ресурси; грантові ресурси; податкові платежі суб'єктів господарювання до бюджетів різних рівнів та соціальних фондів; фінансові внески населення та інших суб'єктів у проекти громадського бюджету, інші поступлення, не заборонені законодавством. Витрати бюджету - поточне утримання установ, організацій комунальної власності в межах повноважень; будівництво, ремонт, придбання об'єктів комунальної власності; фінансування проектів в рамках співробітництва громад; - соціальні виплати з місцевого бюджету.

Міські агломерації - є формою багатоцільового співробітництва територіальної громади міста – центру агломерації та територіальних громад сіл, селищ, міст і об'єднаних територіальних громад, що знаходяться в зоні впливу великого міста, створюються шляхом укладання відповідного договору між учасниками агломерації (згідно проекту Закону України «Про міські агломерації» № 6743 від 17.07.2017р.). Фінансовою основою функціонування міських агломерацій є кошторис, що визначає розподіл отриманих коштів для виконання цілей та завдань агломерації. Доходи кошторису включають: трансферти з бюджетів учасників міської агломерації; внески інших суб'єктів для фінансування спільних проектів; міжнародна технічна допомога; кредитні ресурси; інвестиції з різних джерел; інші не заборонені законодавством доходи. Видатки - будівництво об'єктів міської інфраструктури; комплексна утилізація твердих побутових відходів; енергозберігаючі технології і проекти; охорона довкілля; участь в утриманні соціально-культурних та екологічних об'єктів; утримання органів агломерації; інші витрати.

Урбанізована система - складна динамічна система, що формується шляхом невпинного впливу просторово-економічних, просторово-соціальних, соціально-економічних процесів і характеризується підвищеною щільністю населення, інфраструктури та економічної діяльності. Відсутні правові умови регулювання урбанізованих систем, відповідно базовою

основою для формування фінансово-економічного потенціалу є вартість території, що розраховується за відповідною методикою [4]. Видатки урбанізованої системи включають витрати на будівництво та створення нової вартості в зоні впливу: житло, виробничі структури, інфраструктурні об'єкти, інтелектуальна власність і інші; економічне, соціально-культурне забезпечення учасників, мешканців урбанізованої системи; охорону та збереження довкілля, тощо. Модель фінансових потоків урбанізованої системи в Україні буде тяжіти до нагромадження, перерозподілу та витрачання фінансових ресурсів також і приватного походження, значна частина яких у вигляді інвестиційних ресурсів [7] та капітальних вкладень скеровується як на розвиток людини зокрема, так і на розвиток усєї системи. Фінансовою основою урбанізаційних процесів та формування урбанізованих систем є організоване поєднання засад мобілізації та використання коштів місцевих бюджетів.

Отже, міста і ОТГ формують фінансову модель управління згідно чітко регламентованого законодавством порядку, міські агломерації - потребують такого врегулювання (в Україні триває процес розгляду відповідного закону). Поряд з цим, фінансова модель урбанізованої системи ґрунтується на потенціалі вартості територій: чим вища економічна вартість територій, тим більший фінансовий ресурс, який генерується внаслідок використання природних багатств, господарського потенціалу, адміністративного статусу тощо.

Список використаних джерел:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року затверджена Постановою Кабінету міністрів України від 12 вересня 2018 року № 733 - області [Електронний ресурс] - Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» 05.02.2015 № 157-VIII пот.редакція від 20.12.2019 [Електронний ресурс] - Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
3. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI пот. редакція від 01.03.2020 [Електронний ресурс] - Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
4. Габрель М. Просторова організація містобудівних систем / М. Габрель. — К. : А.С.С, 2004. — 400 с.
5. Возняк Г.В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ. : [монографія] / Г. В. Возняк ; НАН України. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2016. – 520 с.
6. Палеха Ю. М. Економіко – географічні аспекти формування вартості територій населених пунктів. Наукове видання/Палеха Ю.М.-Київ: Профі, 2006. – 324 с.

7. Андрусів У. Я., Черчата А. О. Інноваційні аспекти формування логістичних систем підприємств регіону. Сучасні управлінські технології в умовах трансформації соціально-економічних відносин: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19-20 квітня 2018 р. Івано-Франківськ, 2018. С. 100 – 102.

УДК 334.722

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Мацьків Р. Т., Васильківський Я. А.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

e-mail: uv@nung.edu.ua

Тривалий час підприємництво асоціювалось лише з тими видами діяльності, які є прибутковими. Хоча за визначенням, підприємницька діяльність – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність із метою досягнення не лише економічних, а й соціальних результатів та одержання прибутку. Тому виглядає закономірним, що соціальне підприємництво (СП) останнім часом набуває дедалі більшої популярності, динамічно розвивається. Ідея цього виду підприємництва не є новою, але в Україні лише приблизно останні 5-8 років воно має стійку тенденцію до розвитку. В силу геополітичних, економічних та інших факторів підвищується значущість соціального підприємництва, воно має позитивні тенденції та є особливо важливим для сучасного етапу розвитку суспільства. Соціальне підприємництво з'явилося завдяки діяльності неприбуткових організацій навіть у державному секторі.

Актуальність дослідження зумовлює те, що соціальне підприємництво є прогресивним видом діяльності, який характеризується професійним, інноваційним та стійким підходом до системних змін [1], які вирішують соціальні проблеми та опановують можливості ринку. Попри це, такі підприємці стикаються із багатьма перешкодами, із несприяттям, часто нерозумінням мети їхньої діяльності. Це не зупиняє розвиток соціального підприємництва, але ідентифікація, визначений перелік проблем дасть можливість встановити необхідні напрямки підтримки такого виду підприємницької діяльності. Викладене обумовлює необхідність публікації цього дослідження.

На думку сучасних дослідників, ключем до успіху концепції соціального підприємництва в Україні є вироблення національної стратегії розвитку соціального підприємництва, яка дозволила б скоординувати зусилля всіх зацікавлених сторін – підприємців, громадських організацій, донорських структур і держави [2]. В підприємницьких та наукових колах існує думка, що розробка і реалізація концепції соціального підприємництва є необхідною